

*A szeretet építésze**Gondolatok Toroczkai Wigand Ede hagyatéka nyomán*

imnazista éveim elején kaptam útravalóul az 1940-es kiadású, *A mi művésze-tünk* című kötetet, melyből Kós Károly és Debreczeni László mellett Wigand Ede rajzait is megismertem. A könyvet Kanász Nagy József, idős református lel-kész, szentesi családunk barátja adta. Ő segített rajtam, miután szülővárosom kommunistái(?) kitiltattak Magyarország minden középiskolájából, bemenekített 1952-ben a Református Kollégium védőfalai közé Debrecenbe, mivel az egyházak meghagyott bástyái fölött már nem volt hatalmuk. 1956-ig járhattam gimnázium-ba. De az a könyv máig a kísérőm maradt, hatására születtek a paksi tulipános panelházak étkező-konyhás lakásalaprajzai, Toroczkai Wigand magyar csillagai is így kerültek az ópusztaszeri világmagyarság hajléka, a kiskunmajsai '56-os kápolna és az új debreceni református templom acélszillagokkal kihímzett mennyezetére, hogy ott ragyogjanak addig is, míg a toronytemplom új fároszként nem mutatja a nemzetnek a biztos irányt a ránk szakadt éjszakában.

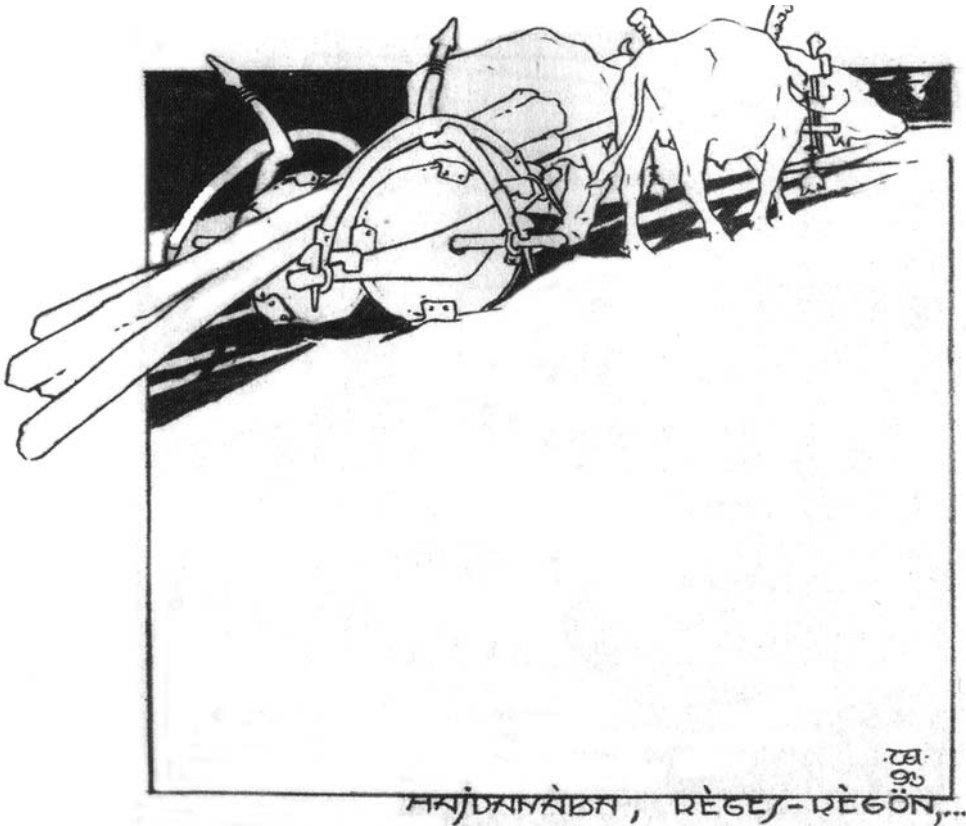
* * *

A keresztet, a Palócok Nagy Keresztjét, aki ott magaslik a Herencsény fölé magasló hegyoldalon, Beer Miklós váci püspök áldotta meg, bár leginkább a Mi Istenünk, aki olyan csodálatos napfényel aranyozta be aznap életünket, hogy csak boldognak szabadott ott lennünk, a kedves falu ünnepi öltözékű kis népe közepette. A Teremtő – Dietsmann Tamás ötvenhatos jó emberünket, az ő adománya-zó szívét fordította a szűkölködők felé, hogy mosolyoghassunk a világosságban egymásra, egymásért a Szeretetben. Örültünk immár nem idegenek, hogy ott egy-egy részecskéje lehettünk a boldogságáradatnak a hűvös délutáni erdők ölelésében.

Volt egy titkos útmutatónk is: építészetünk Szabó Dezsőjeként halt éhen Budavár ostromának kegyetlen napjaiban, talán még reménykedett is, hogy a felmentők ideérnek, – elébb, mint a magyar szellem gyilkosai. Szeretetből vette föl *Wigand Ede* – a „szeretet építésze”, a *Toroczkai* előnevet. A magyarságra, művészetére, kultúrájára rácsodálkozván, beleszeretett abba, amelyet utolsó lélegzetvételig szolgálni, tovább építeni igyekezett. Miként Lechner Ödön is tette volt előtte, mindnyájunknak jelszót is kiáltván: „Magyar formanyelv nem volt, hanem lesz!” Lehet rajta mosolyogni, lehet sokféleképpen meríteni a kiapadhatatlan bővizű forrásból, egyet nem szabad: restként, bűnös-ként semmittevőnek maradni, a halál kutyájává zülleni!

* * *

Kós Károly adta 1973-ban az őt felkereső Jankovics Tibor barátomnak, aki elhozta azután a nekem beírt könyvét, még a kommunista gyilkosok ránk szabadította 1975-ös paksi tulipánvita előtt. Kóst, a mi Károly bácsinkat, aki az idén lesz, hogy 125 éve megszületett: december 16-án, mint a másik nagy nemzettanító: Kodály Zoltán is. Csak Kodály 1882-ben, Kós 1883-ban! Tehát az idén is alkalmunk nyílik a világ egy másik magyar géniuszának ünneplésére, most már szabadon, belső szükség szerint. Ahogy 1977-ig, haláláig, minden évben elmentünk, hogy felköszöntsük őt, kölcsönös megerősítésül is. Egyik alkalommal, nyugtáztván, hogy a szalonkommunista kézben lévő könyvkiadás róla már adott ki anyagot, elégedetlenül megkérdezte tőlünk: „– És Wigand Edével mi lesz? Róla mikor adnak ki könyvet?” Amit akkor kívántunk csak, mára valóság lett. Keserü Katalin jóvoltából odakerült az építészek asztalára a Wigand életművét összefoglaló tartalmas kötet (Keserü Katalin: Toroczkai Wigand Ede. Holnap Kiadó, 2007. Az építészet mesterei. Sorozatszerkesztő Gerle János.). Lehet lapozni, lehet tanulni! Még a legkisebb rajznak is története van. Például a honfoglalás kori bivalyfogat rajza a marosvásárhelyi kultúrpalota egyik ólomüveg ablakának színes ékessége lett, melynek másolatát Pusztaszeren szeretnénk bemutatni, s már Herenyecsényben is képzelődünk róla, hogy ők vontassák a keresztünket. A Csaposnak nevezett vezér ökör trófeája függ a Hortobágyi csárda falán.

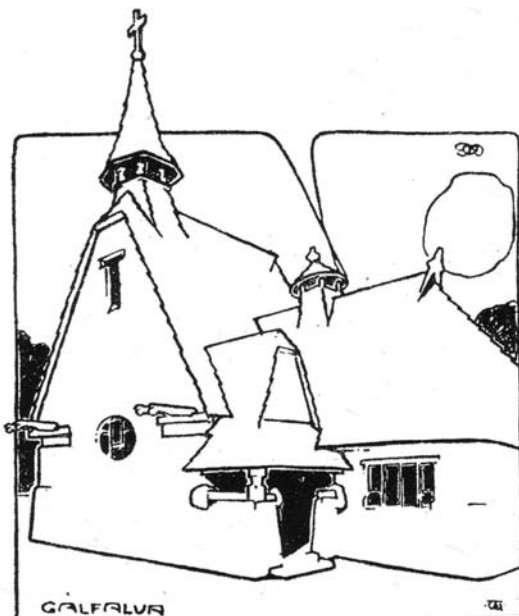

Bivalyfogat

Keserü Katalin Toroczkai Wigand Ede-könyve olyan szép mesekönyv is egyúttal, mint pár éve az idegen, de szerető magyar szívű ausztrál Antoni Gaal megírta Kós Károly-kötet volt. Volt? Van! Most már egymás társaságában újra Kós és Wigand az összetéveszthetően artisztikus szépségű rajzok és betűk, szép szavak és gyönyörűséges mondatok, melyek tovább éltetnek minket! Köszönet érte, hogy tovább éltetnek bennünket azért is, hogy életük művét folytathassuk, megépítvén azokat a szeretetházakat, amelyeket az ő rajztolluk rótt a papírra, pergamenre.

* * *

Néhány hónapja, egyik leginkább sokra becsülhető társunk: Lezsák Sándor (maga is tanító!) egybe gyűjtötte a parlament felsőházi termébe azokat a tanító nőket és férfiakat, akik a magyarok parlamentjében amúgy is arra méltóak, hogy ott legyenek! Ennyi szív-embert együtt láthatni, maga volt egy karácsonyesti csoda, tünemény. Bábel Balázs kalocsai érsekünk *A templom és az iskola* címmel tartott mások mellett tartalmasan szép, hívogató előadást. Hozzászóltam volna, de mivel szemléltethettem volna mondanivalómat, kívánságomat? Wigand már rég megálmodta azt 1900 körül, s szeretettel megrajzolta *TEPLOMISKOLA* tervét, csak neki kell álljak, jobbat kitalálni úgy sem tudok.

Gátfalva, templomiskola tervrajza

Újra itt az ideje, hogy a felprédált, bezárt Wigand-Klebelsberg templomiskolákat felépítsük, tanítólakásokkal egyetemben *MEG KELL ÉPÍTENEM* valahova, valamikor a szűkölködőknek, magyaroknak, cigányoknak, ember-gyerekeknek, hogy a falak formálta szeretetben jobbakká lehessenek. (Aláírom majd: Wigand Ede terve alapján: Csete György építész.)